

Anmeldelser

Geotektonische Forschungen. Herausg. Fr. Lotze. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart. 16 x 24 cm. *Heft 33* 1969. Lothar Steiner: Scherflächenpaare in Oberbau und Unterbau besonders am Beispiel Mitteleuropas während variszischer und saxonischer Zeit. 62 s., 15 fig. 19,80 DM.

Både i Mellemeuropa, Afrika og Nordamerika findes der i de varisiske strukturelementer to par af glideflader. De ældste par med retning SW/NØ og SØ/NV følger gnejsernes skifrighed og er karakteristiske for de subcrustale dannelser. SSW/NNØ og SSØ/NNV er yngre og dannet i Yngre Perm og Karbon. Det er karakteristisk for den supracrustale tektonik.

Heft 34, 1970. A. Tollmann: Die bruchtektonische Zyklenordnung im Orogen am Beispiel der Ostalpen. Ostalpen-Tektonik I. 90 s., 21 fig., 1 kort. 34 DM.

Bogen er en gennemgang og en analyse af de forkastningsstrukturer, der fremkom i Østalperne under disses udvikling fra geosynkinalstadiet gennem foldningsprocessen til det kratogene stadium.

Heft 35, 1970. 91 s., 20 fig., 3 tavler. 45 DM.

Dette hefte, der har undertitlen: Ostalpen-Tektonik II, indeholder to afhandlinger om Østalperne.

Den første af R. Schönenberg med titlen: Das variszische Orogen im Raume der Sudost-Alpen, behandler de nyere anskuelser om, hvorledes Østalperne indeholder aflejringer fra Ældre Palæozoikum, der er omdannet under den varisiske foldning. Afhandlingen behandler dette i området mellem Karavankerne og Saualpen krystallinet.

Den anden afhandling af J. Neugebauer med titlen: Altpaläozoische Schichtfolge, Deckenbau und Metamorphose-Ablauf im sudwestlichen Saualpen-Kristallin, er en mere detaljeret gennemgang af samme emne i et mere begrænset område.

Heft 36, 1970. Hubert Miller: Vergleichende Studien an prämesozoischen Gesteinen Chiles unter besonderer Berücksichtigung ihrer Kleintektonik. 64 s., 57 fig., 10 tavler. 16 x 24 cm. 33 DM.

Denne afhandling er en gennemgang og delvis kortlægning af de hidtil kun lidt behandlede stærkt metamorfoserede palæozoiske lagserier i Chiles kystkordillier og i hovedfoldekæden.

Heft 37, 1970. 131 s., talr. ill. og kort. 61,20 DM.

Heftet har undertitlen: Zur Geologie des Rhenohertzynikums II, og indeholder 3 afhandlinger om Harzens tektonik og dens folde- og Schuppenzoner.

Heft 38, 1971. 106 s., talr. ill. og kort. 48,80 DM.

Heftet har undertitlen: Zur Geologie des Rhenoherynikums III, og indeholder en afhandling af W. Schwan: Die Problematik neuer Deckenbau-Vorstellungen vom Harz-Varisikum und dessen raumgebundene Gestaltung. Afhandlingen behandler de problemer, der er opstået ved at opfatte Harzen dannet af forskellige foldningsdækker i lighed med Alpernes tektonik.

Heft 39, 1971. 124 s., 17 fig., 1 tavle. 43 DM.

Heftet bærer undertitlen: Ostalpen-Tektonik III, og indeholder en afhandling af A. Thurner med titlen: Die Tektonik der Ostalpen im Sinne der Verschluckungslehre. Forf. prøver af afveje sandsynligheden for forståelsen af Alpernes bygning, dels ved den gamle deckenteori, dels ved Ampferer Verschluckungslehre (Schubmassenlehre) og kommer til det resultat, at ingen af dem er tilfredsstillende, men at de på flere måder supplerer hinanden.

Kaj Hansen.

P. Dorn & Fr. Lotze: Geologie Mitteleuropas. 4. völlig neubearb. Aufl. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1971. 491 s., 165 fig. i teksten og på 24 bilag, 13 tabeller på 7 bilag. 16 x 24 cm., 89 DM.

Bogen er ganske vist skrevet med Mellemeuropas tektoniske strukturelementer som inddelingsgrundlag, men den giver alligevel en fortræffelig oversigt over sedimentationsområdernes udvikling op gennem tiden og deres omdannelse under henholdsvis den kaledoniske, den varisiske og den alpine foldningsperiode og de derpå følgende kvartære og holocæne aflejringer. En ting bør dog kritiseres, at ikke alle litteraturhenvisninger i teksten kan findes i listen bag i bogen.

Kaj Hansen.

Gerald M. Richmond (ed.): Glaciation of the Alps. University of Colorado Studies, Series in Earth Sciences, No. 7. University of Colorado Press, Boulder, Colorado 1968. 177 s., ill. 18 x 25,5 cm. 5,95 \$

Bogen er i virkeligheden bd. 14 af Proceedings af den VII. Inqua (Int. Union for Quaternary Research) kongres i Boulder, Colorado, 1965 og indeholder 17 foredragsreferater om nedisningen i Alperne.

Kaj Hansen.

Manfred P. Gwinner: Geologie der Alpen. Stratigraphie, Paläogeographie, Tektonik. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1971. 477 s., 394 profiler og kort. 19 x 26 cm. 98 DM.

Denne tykke bog er anlagt som et atlas over Alperne fra Provence til Wienerwald, idet af de 477 sider kun 144 er tekst, medens resten er kort og profiler. Bogen falder i tre hovedafsnit. Først behandles stratigrafien, derefter følger et afsnit, der forsøger at udrede det alpine områdes palæogeografi fra Øvre Kambrium til Pliocæn, og endelig kommer bogens hovedafsnit om Alpekædens tektoniske opbygning. Der er fortrinsvis lagt vægt på at vise strukturen af Alperne i forskellige snit tværs over bjergkæden, men også sedimentationens forløb i de forskellige tidsafsnit, og sedimentbækkernes gradvise udvikling er ret indgående beskrevet. Derimod er selve foldningsprocessen og den senere hævnning af hele systemet og årsagerne til dette kun meget periferisk behandlet, fordi anskuelserne om disse ting ikke mindst i øjeblikket er genstand for indgående diskussion.

Kaj Hansen.

P.C. Matthiessen: Teoretisk Demografi. Teoretisk demografi. 136 s., talr. tabeller og diagrammer.

Teoretisk demografi – eksempelsamling. 69 s.,

Teoretisk demografi – opgavesamling. 96 s.

Københavns Universitets Fond til tilvejebringelse af læremidler, i kommission hos G.E.C.Gads forlag, København 1970. 17 x 23,5 cm.

Pris: 18,40 kr.

En stærkt revideret udgave af en tidligere fra 1967. Fremtoningspræget er blevet betydelig mere net. Der er talrige overskuelige tabeller og nydelige diagrammer og meget godt talmateriale til illustration af demografiens forskellige emner. Det er en udmærket ide med en opsplitning i tre dele: lærebog, eksempelsamling og opgavesamling. Men det må understreges, at der er tale om en udpræget lærebog i teoretisk demografi, for dem, der ikke lader sig afskrække af differential- og integralregning.

Henning Mørch.

P.C. Matthiessen: Befolkningens vækst, årsager og konsekvenser.

Berlingske Leksikon Bibliotek, København 1971.

151 s., 19 fig., 8 s., plancher. Pris: uindbundet 33 kr.

Her foreligger så 2. udgave af P.C. Matthiessens fortrinlige lille indføring i befolkningslæren. 1. udgave er formentlig så velkendt og udbredt, at det ikke skulle være nødvendigt at give denne en særlig anbefaling med på vejen. Nærværende udgave er, som det hedder, forøget og ajourført. Bogen er forøget med cirka 30 sider. Dog skyldes halvdelen af de 22 sider, som den egentlige tekst er blevet udvidet med, at der i den ny udgave er cirka 10 procent mindre tekst på en side sammenlignet med den gamle. Men teksten er omarbejdet mange steder. bl.a. suppleret med afsnit om CPR-registeret og om p-pillens indvirkning på befolkningsudviklingen, ligesom talmaterialet er ført op til 1970, og også figurerne er ajourført. Et særligt plus ved den ny udgave er udvidelsen af litteraturlisten, 87 titler mod tidligere 23, det har forøget bogens anvendelighed betydeligt. Også indledningen til litteraturlisten, om danske statistiske publikationer og med en henvisning til Danmarks Statistiks udmærkede bibliotek er et plus. Derimod er prisen blevet pebret i betragtning af, at der trods alt er tale om en bog, der må karakteriseres som billigbog: 1965-udgaven kostede 10 kr. uindbundet og 1971-udgaven koster 33 kr.

Henning Mørch

P.C. Matthiessen: Some Aspects of the Demographic Transition in Denmark.

Københavns Universitets Fond til tilvejebringelse af Læremidler, i kommission hos G.E.C. Gads Forlag, København 1970. 225 s., mange tabeller og diagrammer. 17 x 23,5 cm. Pris: 29,90 kr.

Den foreliggende bog er en disputats, skrevet af Danmarks første professor i demografi (fra januar 1970). Bogen må hilses velkommen som en værdifuld forøgelse af den ikke alt for omfattende litteratur om landets befolkningsforhold. (I de gode gamle dage, d.v.s. til og med offentliggørelsen af folketællingen i 1940, var der i det mindste nogle fortræffelige tekstafsnit i "Statistisk Tabelværk" når resultater af folketællingerne blev trykt).

Her er tale om en særdeles grundig kvantitativ undersøgelse af landets befolkningsudvikling, som den har udformet sig på grundlag af fødselsgenerationerne fra 1840 til 1924. Som titlen antyder behandles primært ændringerne i fertilitets- og mortalitetsforholdene. Blandt de mest interessante resultater må nævnes påvisningen af, at i hovedstaden har ingen af de undersøgte

kvindegenerationer reproduceret sig selv: dette gælder i provinsbyerne generationerne født efter 1880 og i landet som helhed generationerne født i perioden 1890–1919. Med hensyn til geografisk opdeling er der kun foretaget en opsplitning i hovedstaden, provinsbyerne samt sognekommuner, af hvilke især sidstnævnte kategori som bekendt er særdeles heterogen. Og man må således savne en undersøgelse af de egentlige regionale forhold. Det omfattende talmateriale, som bogen rummer, er opstillet i talrige veldisponerede og letlæselige tabeller, ligesom bogen er forsynet med adskillige nydelige og klare diagrammer.

Henning Mørch.

Bela Sarfalvi (ed.): Recent Population Movements in the East European Countries. (Studies in Geography in Hungary, 7). Ak. Kiado, Budapest 1970. 92 s., 8 kort, 7 diagrammer og 17 tabeller 17 x 24,5 cm. 4 \$.

Den foreliggende bog, udgivet af det geografiske forskningsinstitut under videnskaberens akademi i Budapest, indeholder 10 korte, men indholdsrige afhandlinger på engelsk om en række brændende befolkningsproblemer i Østeuropa. De af industrialiseringen forårsagede migrationer belyses for SSSR, Kroatien, Slovenien m.m., mens landbefolkningens bevægelser og socio-økonomiske ændringer belyses ved undersøgelser i Polen, Ungarn og Kroatien. Vandringerne fra land til by og deres konsekvenser, arbejdskraftens vandringer, en historisk-geografisk socialgeografisk oversigt over Europa, samt lokale studier fra Ungarn er andre emner, der behandles i denne bog. Dens store betydning ligger i, at den bringer ungarske kulturgeograferes arbejder frem til et internationalt forum på et verdenssprog.

Aage Aagesen.

Oxford Regional Economic Atlas. Western Europe. Prepared by the Cartographic Department of the Clarendon Press. Advisory editors K.M. Clayton & I.B.F. Kormoss. Oxford University Press 1971. 160 s., deraf 96 sider farvelagte kort og et navneregister på 42 s., 19,5 x 26 cm. 3,75 £ (Paper udg. 2,25 \$).

I denne atlasserie er tidligere udkommet U.S.S.R. & Eastern Europe (1956), Middle East & North Africa (1960), Africa (1965), The United States & Canada (1967), og nu er så turen endelig kommet til Vesteuropa. Når man har vist en sådan tilbageholdenhed med hensyn til denne del af Verden, kan det næppe være fordi markedet var for lille, for serien har altid fået en god modtagelse i meget store kredse, men vel snarere ud fra de overvejelser, man i redaktionen gjorde sig, da de regionale atlasbind blev planlagt i begyndelsen af 1950'erne. På det tidspunkt var Vesteuropa under genopbygning og inde i en kraftig økonomisk udvikling. Men nu mener man, og med en vis berettigelse, at tiden er inde til at give efterkrigstidens økonomiske ekspansion kartografisk udtryk.

Mange kræfter har været sat ind for at gøre Western Europe til et så præsentabelt og komplet atlasværk som muligt, så at det kunne møde en eventuel kritik med sindsro. Er det redaktionelle arbejde da lykkedes? Dertil må man i det store og hele sige ja. Enhver kan vel finde fejl, men det er trods alt småting, som når man placerer Skærbækværket i det sønderjydske Skærbæk, eller når man har glemt den store højspændingslinje fra Sverige over Danmark til Centraleuropa. Lidt værre er det, når kortet over kvartærgeologi (s. 46) grupperer de senglaciale flader i Skandinavien under "lacustrine and pro-glacial (?)", og når man så samtidig tildeler Østjylland, Lolland m.m. denne signaturfarve.

Den kartografiske indsats, som vel hører til de sværeste opgaver, er også løst tilfredsstillende under de givne forhold. De topografiske kort er meget klare og overskuelige, omend ikke alle er en lige stor æstetisk nydelse. Således er farveskalaen faldet noget uheldigt ud på flere af kortene i skalaen 1:4 mill. (f.eks. opslagene 30-31 og 34-35). Hvad de tematiske kort angår, så må også disse siges at være lykkedes så godt, som man kan forlange i betragtning af de mange detaljer, man har ønsket at putte i dem. Nu og da må man bruge lup, især når farverne ligger tæt op ad hinanden (s. 57 og 61).

Man kan også spørge, hvad danske tekstilfolk vil sige til kortet s. 86, og hvad nordmændene siger til, at der ingen vintersportssteder er placeret i Norge.

Mange emner er taget op til kartografisk behandling, deraf flere helt nye som f.eks. en afbildning af større skibes position d. 10. marts 1967 iflg. Lloyds register. Der er dog sider af den økonomiske geografi, man helt er gået uden om. Det gælder således de enkelte landes nationalprodukt og dets fordeling på diverse poster, og det gælder hele samhandelen de europæiske lande imellem, såvel som markedsdannelserne.

Men også uden disse ting vil dette atlas finde en stor, interesseret kreds af læsere, ikke mindst fordi det foruden at være et økonomisk atlas også indeholder et fyldigt topografisk afsnit med et omfattende stedregister, og fordi det er lykkedes at holde alt dette nede på et acceptabelt prisniveau.

Viggo Hansen

Hovard F. Gregor: Geography of Agriculture: Themes in Research. (Foundation of Economic Geography Series) Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J. 181 sider, 11 fig., 15 x 23 cm. 29,30 kr.

Med denne bog foreligger der en ret koncentreret indføring i landbrugsgeografiens arbejdsfelter. Gennem den valgte emnekreds og ved at basere fremstillingen på korte referater og konklusioner af originalarbejder giver forfatteren et overblik over faserne i udviklingen af landbrugsgeografiens formål, forskningsmetoder og anskuelingsmåder. Emnerne for de enkelte afsnit viser bredden: påvirkende faktorer, regionale typer, mønstre og grænser samt ressourcer specielt i relation til fødeforsyning og ødelæggelser.

Jo mere man kender til de arbejder, der har præget (styret) forløbet, jo større udbytte får man af den kompilation af viden og titler, der her er lagt frem. Som håndbog og som igangsætter til et videregående studium er den fortrinlig, som lærebog mindre anvendelig, specielt fordi konkrete (bl.a. regionale) eksempler er udeladt, og fordi der er meget få figurer.

Ruth Helkiær Jensen

William C. Found: A Theoretical Approach to Rural Land-use Patterns. Edward Arnold Ltd., London 1971. 190 s., ill. 15,5 x 23,5 cm. 2,75 £

Land-use undersøgelser har 2 formål, at skaffe viden om arealressourcernes anvendelse og at nå til forståelse af, hvilke faktorer der bestemmer dette mønster. Forskelle i økonomiske, kulturelle og helt individuelle forhold vil fremkalde varierende reaktioner på det naturgivne miljø.

Denne bog er en indføring i de økonomiske og behavioristiske teorier og modeller, der er udviklet til at forklare og måske påvirke disse forhold. De første omfatter bl. a. udbud-efterspørgsel-prisdannelse, input-output relationer, land-use konkurrence og afstandsfunktioner, de sidste beslutningsprocesser under forskellige forudsætninger, problemløsning, innovation, information, modtagelighed m.m.

Den har 2 fordele, der gør den velegnet til studiekredsbrug og selvstudium: dens udvalg er fortrinligt og dens fremstilling til at forstå uden specialviden i matematik, økonomi eller psykologi. I forbindelse med modelgennemgangen stilles der opgaver med løsninger. Det er et pædagogisk plus, idet det som regel er vanskeligt selv at skaffe empirisk talmateriale til at fylde på modellerne.

Ruth Helkiær Jensen

J.T. Coppock: An Agricultural Geography of Great Britain. (Bell's Advanced Economic Geographies), London 1971. 345 s. 22 fig., 39 tabeller 15 x 22 cm. 2,75 £

Coppocks detaljerede analyse af britisk landbrug, der hermed foreligger, er et værdifuldt supplement til forfatterens *Agricultural Atlas of England and Wales*, der kom i 1964. Det baggrundsstof, man dengang savnede, foreligger således nu, foruden at det er en stor gevinst, at landbrugsstatistikken er ført op til 1965. I et efterskrift lover forf. yderligere, at England ikke længere vil være et tilbagestående land med hensyn til at få aktuel statistik frem, idet der er sket en stor forbedring i indsamlingen og behandlingen af statistiske data via anvendelsen af dataanlæg.

I sit nye arbejde lægger forf. megen og berettiget vægt på landbrugets økonomi, såvel på produktionsfaktorerne som arbejde, kapital og jord, som på markeder og markedsføring. Et væsentligt incitament for britiske landbrugere er som bekendt de betydelige statslige subsidier, og omtalen af disse er da heller ikke udeladt, men det havde nok været en fordel, om dette emne var blevet behandlet i et særskilt kapitel. Som nu skal man lede efter det mange steder. Som forventet er "landbruget" i gode hænder hos J.T. Coppock, og den klare og overskuelige behandling, der er ført op til slutningen af 1960'erne og behandlet med tanke på Englands indtræden i det europæiske fællesskab, giver et godt indblik i britisk landbrugsproblematik. Anmelderen er specielt taknemlig for slutkapitlet om landbrugstyper og metodologien bag typificeringen.

Viggo Hansen

Siedlungs- und agrargeographische Forschungen in Europa und Afrika.

Braunschweiger Geographische Studien, Heft 3. Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden 1971. 249 s. 16 x 23 cm. 44 DM.

Dette festskrift til Georg Niemeier i anledning af hans 65 års fødselsdag indledes med en hyldesttale af Arnold Beuermann, hvori Niemeiers livshistorie opridses som menneske og som geograf, og efterfølges af en bibliografi på 74 numre, der viser Niemeiers forskningsfelter. Af de følgende 16 videnskabelige bidrag falder de otte første på den agrare- og bebyggelsesgeografiske forskning i Tyskland, mens de øvrige beskæftiger sig med emner hentet fra andre dele af Europa eller Afrika. Et slutteligt bidrag er Wolf Tietzes oversigt over den bebyggelsesgeografiske forsknings udvikling, der slutter med, at forf. opstiller en model for en "menneskevenlig" by, hvis baggrund er en række forudsætninger, der alle til grund har et menneskeværdigt miljø, og som tager hensyn til ikke alene boligen og arbejdspladsen, men også til børnenes skolegang, sundhedsvæsen og de kulturelle udfoldelsesmuligheder. Blandt de 8 første arbejder kan særligt nævnes et bidrag af W. Meibeyer, der mener at kunne føre bevis for, at højryggede agre i SØ. Niedersachsen ikke kan være ældre end det 15. årh., idet de bl. a. ikke er konstaterede i senmiddelalderlige ødejordsfelter.

I forbindelse hermed står D. Zollers arbejde: *Untersuchung von Mittelalterlichen Wirtschaftsfluren mit archäologischen Methoden*, hvori han bl. a. har påvist profiler efter højryggede agre under en i dag plan overflade, og han har ad arkæologisk vej kunnet konstatere, at dette system af højryggede agre ikke stemmer overens med den markinddeling, som de ældste matrikelkort fremviser. Resultater fra arkæologien er også F. Niquets indlæg om bebyggelsens oprindelse i Niedersachsens løssregion. Han kommer til den slutning, at først med karolingisk tid følges bebyggelsens grundlæggelse og stednavnet tidsmæssigt ad. Hans-Jurgen Nitz beskæftiger sig med tidsfæstelsen af de typiske Langstreifenfluren.

Af den sidste gruppe arbejder kan nævnes Horst Menschings bidrag om nomadisme og oasebrug i maghreb, J.H. Schultzes om østafrikanske kontraster i landskab og livsform mellem Tanganyikasøen og N. Kenya, og D. Cechs skildring af de vidtrækkende konsekvenser i den økonomiske situation, der sker i et afrikansk område (Syd-Mocambique) som følge af anlæggelse af en helårsvej eller en jernbane. Delvis i samme retning går G. Richters studier over ændringer i arealanvendelse og landbrugsteknik som følge af opvæksten af en storby i regionen (Lourenco Marques).

Viggo Hansen

R.G. Barry & R.J. Chorley: Atmosphere, Weather and Climate. 2. edit.

Methuen & Co., London 1971. 380 sider, ill. 13 x 21 cm 30 sh. i paperback, ellers 45 sh.

En traditionelt opbygget klimatologi med en jævn vægtfordeling på behandlingen af de forskellige klimatiske elementer. Den nyeste forskningsresultater er benyttet, og flere synspunkter diskuteres på grundlag af undersøgelser fra sidst i 60'erne. Efter kapitlerne om den almene klimatologi følger afsnit om Europas og Nordamerikas klima som repræsentanter for "temperate latitudes", medens det tropiske klima eksemplificeres ved det asiatiske monsunområde. Bogen slutter med en kort behandling af by- og skovklima samt af klimaændringer i postglacial tid.

Der er illustrationer hentet fra næsten alle store navne inden for klimatologien, hvorved bogen fra begyndelsen forekommer en bekendt, og teksten, der er fuld af eksakte oplysninger, udnytter dette figurmateriale godt. Alt ialt en handy og saglig vejledning i den elementære klimatologi.

Kr. M. Jensen.

J.G. Nelson & M.J. Chambers (eds.): Weather and Climate. Methuen & Co.,

London 1970. 420 s., ill., 15 x 23 cm. 70 sh.

I serien "Process and Method in Canadian Geography" udsendes denne bog som en samling på 22 tidligere offentliggjorte tidsskriftartikler, hvoraf de fleste er af en oversigtsmæssig karakter, men alle omhandlende canadiske og arktiske problemer af klimatisk art. En del af artiklerne samler sig om en beskrivelse af prærielandets tørkeforhold og afgrødernes afhængighed heraf, medens andre analyserer temperaturmønstre omkring De store Søer, chinook'en i Alberta og klimaændringer i kvartærtiden. Redaktørerne har ikke gjort sig anstrengelser for at være dækkende hverken regionalt eller emnemæssigt — siger de selv —, men har forsøgt at samle artikler, der analyserer forskningen og derfor vil være anvendelige i undervisningen.

Kr. M. Jensen

H.E. Landsberg (ed.): World Survey of Climatology. Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1969 — 21 x 30 cm. Pris pr. bind ca. 225 kr.

Med 4 bind af ialt 15 præsenteres her et nyt værk om Jordens klima, der kan blive en moderne afløser af "Handbuch der Klimatologie". Det er ud fra de foreliggende bind åbenbart, at stoffet fremføres i en langt mindre kompakt

form end i den store forgænger, herved tabes rigdommen på detaljer, men læseligheden er langt lettere. Man må beklage den store pris for værket, men udførelsen er gennemgående fin. De første 4 bind behandler den almindelige klimatologi, derefter følger ialt 10 med regionale beskrivelser, og endelig afsluttes værket med et bind om oceanernes klima – forøvrigt under redaktion af statsmeteorolog Helge Thomsen.

I det først udkomne af bindene om alm. klimatologi (*General Climatology*, Vol. 2) er det lykkedes at engagere så kendte forfattere som H. Riehl, der behandler strømmingen i atmosfæren og R. Geiger til topklimaet, endvidere H. Flohn, der skriver om de lokale vindsystemer, og H.H. Lamb, som redegør for sit speciale om ændringerne af klimaet dels ud fra geologiske og historiske oplysninger og dels på grundlag af de lange observationsrækker, der er tilgængelige tilbage til slutningen af 1600-tallet i England.

Dette bind synes at love godt for den almene del af værket. Desværre kan man ikke sige det samme om de regionale afsnit i vol. 8: *Climates of Northern and Eastern Asia*. De omhandlede lande viser sig at være Kina, Japan, Philippinerne og Indonesien, og man bemærker straks en redaktionel svaghed i fordelingen af stoffet på de enkelte lande, idet Kina og Philippinerne tegner sig for 115 (deraf 40 s. tabeller) og 50 (15) sider, medens Japan og Indonesien kun får 35 (26) og 15 sider. Beskrivelsen af Kinas klima er det vægtigste indlæg (forf. I. E.M. Watts), selv om den stærke opdeling af stoffet i afsnit om vinde, temp., fugtighed, fordampning osv. gør det vanskeligt for læserne at få fat i det samlede billede. Den afsluttende præsentation af otte klimainddelinger for Kina fortæller gennemgående mere om inddelingerne end om landets klima. Af de øvrige lande er Philippinerne bedst beskrevet, medens f.eks. Japan-afsnittet overvejende består af ret almene kommentarer til nogle kort og tabeller over gennemsnitsværdier for temperatur og nedbør – dog er her en interessant lille sammenligning med østkyststationer i USA.

I vol. 13: "*Climates of Australia and New Zealand*" er den fine standard fra indledningsbindet igen nået med J. Gentilli's behandling af det australske område. I hele analysen af denne verdensdels klima sættes de dynamiske forhold i focus, og gennem et væld af gode illustrationer – vejrkort, kort over cyklon- og anticyklonbaner, over luftmassegrænser og vindretninger – får man et godt indtryk af, hvad f. eks. de vandrende højtryksceller og passat-monsun-systemet betyder for Australiens klima. Beskrivelsen er hovedsagelig bygget på litteratur fra 1950' og 1960'erne, og der er mange henvisninger til specialartikler.

I bogens andet afsnit om de klimatiske elementer er vægten naturligt lagt på vandbalancen og den regionale fordeling af posterne nedbør og fordampning, også her er kortene et vigtigt led i beskrivelsen. Gentilli afslutter sin del med nogle betragtninger over ændringerne i de klimatiske forhold, hvilket især kommer til at spille en rolle m.h.t. nedbøren i et land, der har så mange marginale, aride områder. Det anføres f. eks. at antallet af kvæg er halveret i egnen omkring Alice Springs i det sidst tiår som følge af vandmangel, rovdrift på græsningsarealerne og følgende soil erosion har sin del af skylden, men analyser af nedbørsmængderne synes at vise tydelige ændringer i sommerregns-områderne mod øst.

W.J. Maunder's gennemgang af New Zealands klima er i højere grad statistiske kommentarer til en række kort, og de almene træk, om øernes klima må søges under Australien. Bindet indeholder ligesom vol. 8 en mængde tabeller, der efter anmelderens mening optager altfor megen plads, idet de omfatter 115 ikke særligt vel udnyttede sider af bogens ialt 400 sider.

KR. M. Jensen

S. Orvig (ed.): *Climates of the Polar Regions*. (No. 14 i Landsberg serien "World Survey of Climatology"). Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1970. 370 s., 91 ill. og 193 tab. 21 x 30 cm. 125 Dfl.

I serien "World Survey of Climatology" er nu udkommet de polare områder under redaktion af S. Orvig fra McGill University, Montreal.

Bogen falder i tre afsnit: det grønlandske klima af P. Putnins, klimaet over polbassinet af E. Vowinckel og S. Orvig, samt det antarktiske klima af W. Schwerdtfeger. Lad det være sagt med det samme, at dette bind er en værdifuld håndbog, der giver meget både hvad angår klimatiske tabeller, kort og diagrammer samt litteraturhenvisninger.

Putnins vil være danske geografer bekendt fra en række klimatologiske undersøgelser publiceret af US Army Signal Research and Development Laboratory 1959-60.

Hans rapporter er her videreført, og værket er den hidtil mest omfattende oversigt over Grønlands klima, som til dato er publiceret.

Bogen er baseret på en analyse af de vejr-dynamiske forhold og er her ført up to date. I et afsluttende kapitel behandles også den klimatiske udvikling i Grønland, desværre uden at det nyeste materiale er medtaget. Hans kurver og vurdering af de klimatiske forhold er derfor noget for optimistisk i betragtning af de sidste års udvikling. Kapitlerne om Polarbassinet og Antarktika er af samme høje standard. Alt i alt en uundværlig håndbog.

Børge Fristrup

D. Riley & A. Young: *World Vegetation*. Cambridge University Press, London 1968. 95 s., 19 x 25 cm. 15 sh, 139 fotos, heraf 16 i farver.

En ret populær bog med en række sort-hvide vegetationsbilleder, der kommenteres i generelle vendinger, oplysninger om grove klima- og højdegrænser angives og endvidere arts-sammensætningen i de forskellige vegetationstyper, der afbildes. De strenge krav, der må stilles til sorthvide billeder i vor farveglade tidsalder, synes ikke at være opfyldt.

Kr. M. Jensen

G.H. Liljequist: *Klimatologi* Generalstabens Litografiska Anstalt, Stockholm 1970. 527 s., 20 x 27 cm. Pris 225 d.kr., 247 fig., 5 farvepl.

I samme fine udstyr som Liljequist's *Meteorologi* (se anmeldelsen i G.T. 1962) foreligger hermed en klimatologi, der direkte satser på at blive anvendt af geografer. Bogen er inddelt i fem afsnit: 1) meteorologi og almen klimatologi, hvor man i en komprimeret, men letlæselig form får hovedpunkterne fra den ovenfor omtalte meteorologi suppleret med mange verdenskort over klimaelementernes udbredelsesmønstre. 2) I afsnittet om klimaklassifikationer omtales forskellige inddelinger, men forfatteren holder sig til Köppen's, der ligeledes gengives på de medfølgende farveplancher. 3) Den regionale klimatologi er det vigtigste afsnit, her gennemgås hver verdensdel først m.h.t. nogle dominerende klimatiske træk, og derpå behandles mindre regioner med deres specielle forhold. Bogens størrelse tillader ikke, at man kommer så meget ud over den beskrivende form, men der er dog ved hjælp af kort og diagrammer forsøgt en forklarende beskrivelse, der giver læseren en god oversigt til suppleret af de regionalgeografiske læsebøger, der ofte kun giver en kort behandling af de naturgeografiske emner. Også verdenshavens og de polare områders klima er medtaget i god overensstemmelse med forfatterens personlige forskning. 4) Dette kapitel omhandler klimaændringer, og det diskuterer såvel de senere årtiers variationer i lighed med L. Lysgårds arbejder som de

palæoklimatiske ændringer med en kort beskrivelse af klimaet i de enkelte geologiske perioder.

Det femte afsnit indeholder en samling analysemetoder til behandling af klimatiske data, og værket afsluttes med 30 sider tabeller over middeltemperatur- og nedbørstal fra en række stationer for perioden 1931-60. Den alment tilgængelige og dog strengt saglige form vil sikkert gøre denne klimatologi anvendelig som lærebog eller opslagsbog på mange undervisningstrin.

Kr. M. Jensen

Ferdinand von Richthofen: China. Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien. Bd. I. Nytryk af udgaven, Berlin 1877. (Quellen zur Entdeckungsgeschichte und Geographie Asiens 3). Forord af Dietmar Henze. Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz 1971. LV/758 s., 29 træsnit, 11 kort. 19 x 27 cm. 1540 öS.

Moderne teknik har muliggjort en effektiv gengivelse af ældre trykte monumentalværker til en pris, der ligger væsentligt under dagsprisen for originaludgaverne. Richthofens "China" er et typisk eksempel på en god gengivelse af tekst og træsnit. De 11 kortbilag er meget smukke. Bind I indeholder bl. a. hans berømte redegørelse for løss-områderne og hans oversigt over vor kundskab om Kina fra Shu-king til Richthofen. Der er sikkert brug for dette værk også i vore dage bl. a. i de mange nye institutbiblioteker, eventuelt til aflastning af originaludgaven, hvor denne er ved at være udsldt.

Niels Nielsen.

George W. Hoffman (ed): Eastern Europe: Essays in Geographical Problems.

Methuen & Co., London 1971. 502 s., 33 kortskitser, 32 tabeller. 14,5 x 22 cm. 110 sh.

Dette interessante værk er bygget op af en række specialister indenfor forskellige grene af geografien og de tilgrænsende videnskaber under redaktion af professor Hoffman, der selv lægger navn til en indledning om storregionen og til en slutning, der indeholder en sammenligning af udviklingsprocesserne i Bulgarien og Grækenland. Værkets øvrige bidrag er baseret på afhandlinger, der blev forelagt ved en konference om det østlige Mellemeuropas og Sydøsteuropas geografi, holdt i Austin, Texas, i april 1969. Enhver af disse afhandlinger kommenteres i bogen af 1 eller 2 andre geografer, ofte fra pågældende land eller i hvert fald personer med solidt kendskab til de behandlede problemer.

Af disse afhandlinger, der iøvrigt indgår i bogen, kan fremhæves: urbaniseringen (af Norman Pounds), landskabsændringer (af Dean Rugg), landbrugsforskning og -metodik (af Jacek Romanowski), industrilokaliseringen (af Ian Hamilton), regional inddeling m. m. (af Thomas Poulsen), ungarske landbrugsproblemer – natur contra ideologi (af Fred Dohrs), planlægning i Slovenien (af Jack Fisher), jernbanen Beograd-Bar: økonomisk og politisk geografi (af Orme Wilson), og Jugoslaviens, Grækenlands og Bulgariens demografi (af Huey Kostanick).

Bogen er et interessant eksperiment, med en udpræget sans for aktualitet, men absolut ikke uden politisk stillingtagen, der i visse tilfælde kan virke deprimerende, set fra et rent videnskabeligt synspunkt. Men det er interessant læsning og af selvskrevet værdi for den, der arbejder med Østeuropas geografi.

Aage Aagesen.

Patrick Baily: Orkney. (The Island Series). David e Charles, Newton Abbot 1971. 245 s., 26 fotos, 14 fig. 14 x 22 cm. 2,50 £

Som nummer 7 i rækken af publikationer i "Ø-serien" er nu kommet Orkney-øerne. Bogen fremtræder som en grundig og afgjort velskreven "fører" til den fjerne ø-gruppe, hvis eksistens nu som før er betinget af et effektivt kommunikationssystem. Britisk geografisk tradition tro er der lagt megen vægt på den historiske udvikling, hvori man skal søge baggrunden for væsentlige sider af øboernes tilværelse. Oprindeligt befolket af keltiske indvandrere og behersket af Picterne invaderes øerne af norske vikinger i det 8. årh. Disse satte sig så grundigt på dem, at de forblev under norsk-dansk overhøjhed, indtil Kristian I overdrog hele ø-gruppen til den skotske krone. Denne lange norske okkuperingsperiode afspejler sig ikke blot i stednavnene, men også i bebyggelsesformen, hvor det kendte *tun* dominerer, og i driftsformen, hvor solskiftet indførtes. Familiebrug på 20-60 ha er almindelige, og alt drejer sig om produktionen af foderplanter til kvæget, hvorfra den vigtigste indtægtskilde stammer. Næstvigtigst er turistindtægterne, idet øerne er for små og befolkningen for lille til at danne basis for en industriel udvikling af større omfang. En udførlig omtale af den geologiske og geomorfologiske udvikling giver sammen med klimaoversigten den naturgeografiske baggrund for forståelsen af øernes økonomi. Man savner heller ikke omtale af øernes indsats i den nyere historie, hvor Scapa Flow er et kapitel for sig.

Orkney er en udmærket og overkommelig indføring i diskussionen om de nordatlantiske øers rolle i historiens forløb, og vil man vide mere, kan man ty til den ledsagende bibliografi.

Viggo Hansen.

David Turnock: Patterns of Highland Development. Macmillan & Co., London m. m. 1970 272 s. + 32 fotopl., 32 fig., 14 tabeller. 15,5 x 23,5 cm. 8 £

Dette nye bidrag til den efterhånden anselige samling af regionalgeografiske arbejder om Storbritannien beskæftiger sig med det nordvestligste Skotland, nærmere betegnet med de herliggende 7 Croft-grevskaber og resultatet af deres specielle landbrugslovgivning. Det vil føre for vidt at gå i detaljer med dette croft-system, der vel bedst kan sammenlignes med en mellemting mellem et arvefæstesystem og et jordrentebud. I sin tid betragtet som en betydelig forbedring af småbrugerklassens kår er systemet i dag nærmest en hemske for en fornuftig forbedring af landbrugsstrukturen, idet salg, sammenlægning og overgang til andet brug ikke muliggøres iflg. loven. Resultatet er, at kun få brug kan tilbyde et fuldtidsjob for en landmand. Deltidsarbejde er almindeligt forekommende, samtidig med en ekstensivering af driften eller en total opgivelse. Hertil kommer transportsystemets manglende udbygning, der er med til at øge isolationen, og som har ført til, at industri og service er blevet koncentreret til et fåtal af byer.

Bortset fra de traditionelle lokalindustrier som whiskyfremstillingen og uldindustrien (Harris Tweed-monopol) har man haft vanskelighed ved at tiltrække industrier i større omfang. Tidligst inde i billedet var aluminiumsindustrien (vandkraften), men idag spiller også cellulose- og papirindustrien nogen rolle, tiltrukket af det rigelige vand og af den betydelige skovplantning.

Skovbrug og turisme er efter forfatterens mening de chancer, der er for at skabe en vis stabilitet for den spredte rurale befolkning, selv om en udvikling af turismen i nogen grad hæmmes af manglen på et udbygget transportsystem, mens der iøvrigt givet vil ske en fortsat koncentration af industrien og serviceapparatet til nogle få byer som Inverness og Fort William med en central beliggenhed og med opvoksende industri.

Viggo Hansen.

Robert C. Eid: Pioneer Settlement in Northeast Argentina. Madison, Milwaukee and London 1971. 277 s., 21 kort, 14 tabeller, 10 fotos. 15,5 x 24 cm. 15 \$.

Forfatteren, der er professor i geografi ved University of Wisconsin, giver i denne bog en udmærket fremstilling af kolonisationsforløbet i Nordøstargentina, frem for alt i Misionesområdet. Undersøgelsen er baseret på gode kilder, bl. a. fordi kolonisationen, der begyndte med jesuiternes aktivitet efter 1609, ligger klart belyst i arkiver og litteratur.

Efter en indledning begynder bogen med en udmærket oversigt over de fysiografiske forhold i regionen, og derefter følger en række kapitler om kolonisationens forløb. De skildrer jesuiternes indsats med bl. a. at samle guarane-indianerne i særlige bebyggelser, reducciones, som efter jesuiternes udvisning i 1767 forfaldt. Efter ca. 100 års stagnation tager kolonisationen atter for alvor fat. Mens de subtropiske skovområder ejes af ganske få jordbesiddere, er savannen, el Campo, bedre udnyttet og tildels tidligt udstykket, bl. a. som følge af den argentinske centralregerings indgreb. Et særligt kapitel belyser den bebyggelses- og befolkningsgeografiske udvikling op til vor tids "befolkningsekspllosion". Efter en afslutning om de i nutiden anvendte kolonisationsmetoder og en konklusion, afsluttes med en fyldig litteraturliste og et index.

Bogen er velskrevet i et let læseligt sprog. Den er af største interesse for enhver, der beskæftiger sig med Latinamerikas kulturgeografi, og i særdeleshed for forskere og undervisere, der arbejder med kolonisationens problematik.

Aage Agesen.

David Browning: El Salvador. Landscape and Society. Clarendon Press: Oxford University Press 1971. 329 s., 31 kortskitser, 2 fig. 14,5 x 22,5 cm. 5,50 £

Forfatteren, der er lecturer ved universitetet i Oxford, har her skrevet en udmærket monografi over det amerikanske kontinents mindste stat. Landets tætte befolkning og dets relativt store betydning i verdensøkonomien begrunder fremkomsten af denne bog, der samtidig på en letlæst og interessant måde fortæller om sammenhængen mellem det naturbetingede milieu, de mennesker, der bebor og beboede landet, og landets udnyttelse før og nu.

I en underholdende form og ledsaget af de gode kort, kortskitser og tabeller berettes om landskabsudviklingen, den spanske kolonisering, samfundsforholdene i den spanske tid, årsagerne til det lille lands krav om uafhængighed, om kaffens sejrsgang som landets dominerende handelsafgrøde, om landbrugsreformer og de problemer, der knytter sig til ejendomsretten og til udnyttelsen af jorden, om befolkningsekspllosionen i vor tid, og om den usikkerhed, der præger udviklingen i dag. Det er ikke en tør opremsning af fakta, men en levendegørelse af hele det lille lands problematik i vor tid, og vel at mærke hele tiden på et fuldt sagligt grundlag.

Bogen vil være uundværlig for enhver, der arbejder med El Salvador, men kan desuden anbefales alle, der arbejder med latinamerikanske forhold.

Aage Agesen.

Alexander von Humboldt: Relation historique du voyage aux regions equinoxiales du nouveau continent. Bd. III. Udg. Hanno Beck. F.A. Brockhaus, Stuttgart 1970. Nytryk efter udgaven 1825. 687 s. 21 x 27 cm. 65 DM.

Geografisk Tidsskrift har i bd.69, s.116, 1970 bragt en omtale af de 2 første bind af nytrykket Relation historique samt nogle mere indgående oplysninger om bearbejdelsen af resultaterne fra Alexander von Humboldts store rejse i

Amerika 1799 – 1804 under anvendelse af hans Mexico-Atlas (Geografisk Tidsskrift, bd.68, s.80, 1969).

"Relation historique", der blev trykt i Paris i årene 1814 – 1825, har spillet en betydelig rolle som kildekrift og som en inspirerende metodisk vejledning. Endnu i vore dage anvendes værket, især af sådanne, som har brug for en belysning af udviklingen i den mexikansk-caraibiske region, og ikke mindst fordi man her finder et omhyggeligt samlet og opstillet stof, der rummer værdifulde og grundlæggende oplysninger om tilstandene i denne del af Amerika i tiden forud for de store politiske omvæltninger.

Stoffet i "Relation historique" er inddelt i "livres" og disse i "chapitres". Til hver "livre" er der knyttet et vældigt noteapparat, der tilsammen fylder lige så meget som – eller noget mere end – den løbende tekst, der oftest er formet som en rejsebeskrivelse. I vor tid vil man især finde anvendelse for noteapparatet, der indeholder, dels Humboldts egne observationer, men derudover en rigdom af andre oplysninger, som han på forskellig vis har fået rådighed over, og som han behandler særdeles omhyggeligt. Man må således bl. a. henlede opmærksomheden på de mange befolkningslister, som ikke mindst for øerne er meget instruktive og udførlige.

Alene det, at man skelner mellem hvide, negre og mulatter, mellem frie mænd og slaver, er en for den tid ganske vigtig oplysning, og dertil kommer lister over områdernes erhvervsgeografi, handelsforhold, økonomi, og dertil en lang række fysisk-geografiske og geofysiske originalobservationer. Bindet afsluttes med indholdsoversigter over alle 3 bind og et udførligt register, såvel stedregister som realregister.

Niels Nielsen.

H.C. Brookfield & Doreen Hart: Melanesia. A Geographical Interpretation of an Island World. Methuen's Advanced Geographies. London: Methuen, New York: Barnes & Noble. London 1971. LX/464 s., 76 fig., 46 tabeller, 24 fotogr. 16 x 24 cm. 6 £5 sh.

"Melanesia" er den første skriftlige behandling i sammenfattende form af dette områdes geografi. Alene derfor er en bedømmelse vanskelig, men bogens omfang og stofrigdom må yderligere undskylde anmeldelsens foreløbige karakter.

Som Brookfield selv udtrykker det, er der vel 5 melanesiske hovedtemaer, der interesserer geografer: 1) menneskets udnyttelse af naturmiljøet, 2) produktionen, dens organisation og fordeling i systemer, der her er af afgørende forskellig skala, 3) den måde muligheder for aktiviteter realiseres på ved afstandes og lokaliserings indvirken, 4) de mægtige forandringer, der skete i "kolonitiden" og 5) hvordan de gamle mønstre fortsætter ind i den "ny tid". Det er vanskeligt at ordne emnerne helt logisk, og det forekommer ikke helt at være lykkedes for Brookfield-Hart.

Men sådanne indvendinger og ligeledes de, der skyldes indløbne småfejl (bauxitbrydning på Bellona!) er helt smålige, når man tager hensyn til, hvad der gives! Hvis man interesserer sig for traditionelle erhvervsformer, får man her en up to date fremstilling af mange landbrug skrevet af en virkelig kender. Dertil en diskussion af hele problemkredsen landbrug-miljø, som man ikke finder magen til. Alt dette sker *ikke* på bekostning af moderne temaers behandling.

Det er en betydningsfuld bog, der er fremkommet. Tillykke Melanesien.

Sofus Christiansen.

Meyers Kontinente und Meere. Daten, Bilder, Karten. Die Länderkunde neuen Stils. Band 4: Nordamerika. Geographisch-Kartographisches Institut Meyer. Bearb. von W. Jopp. Mannheim, Wien, Zurich 1970. 400 s., ca. 450 fotos, 8 dobbeltsidede farvekort, talr. andre kort og kortskitser. 22 x 30,5 cm. Pris indbundet pr. enkeltbind: 96 DM, ved bestilling af værket i alt 8 bind: 87 DM pr. bind.

Nu foreligger det fjerde bind af dette store geografiske værk, hvis 3 tidligere udkomne bind (Afrika, Mellem- og Sydamerika samt Sovjetunionen) alle har været anmeldt i dette tidsskrift. De resterende bind forventes at komme i følgende orden: Europa I, Asien, Europa II, Australien og Oceanien. Et meget stort antal tyske geografer står bag dette værk, heriblandt professorerne Blume, Wilhelmly, Wunderlich, Lenz og Dammann, for at nævne nogle få kendte navne. Desuden har talrige fagfolk og offentlige myndigheder i de nordamerikanske stater arbejdet med på dette værk.

Bindet omfatter Grønland, USA (incl. Alaska og Hawaii, men ekskl. de vestindiske områder, der er behandlet under Mellem- og Sydamerika), endvidere Canada og Mexico. Ligesom de foregående bind, indledes med en almindelig del på 66 sider, der for det behandlede område som helhed redegør for geologi, morfologi, klima, vegetation, jordbundsforhold, etnologi, befolkningsforhold, erhverv, historie og inddeling i storregioner. Bogens hovedafsnit er et geografisk leksikon, der på 334 sider behandler alle geografiske emner og navne i alfabetisk rækkefølge, hvorved det bliver yderst let at finde frem til et emne eller navn. At værket er tysksproget medfører imidlertid enkelte konsekvenser, som må påtales. Canada fx findes således under K, og under C står end ikke en henvisning til "Kanada". California står ligeledes under K, men her findes dog en henvisning. Teksten er stærkt koncentreret og rig på facts. Gode kort og velvalgte fotos illustrerer alle vigtige emner. På stater, delstater, provinser, vigtige floder, byer, bjerge, folkestammer o. a. er ofret større artikler. Ved de vigtigste artikler findes litteraturhenvisninger, men en egentlig litteraturfortegnelse mangler. Til bindet hører et udtageligt kort over Nordamerika i 1:15 mill.

Ligesom de andre hidtil udkomne bind er også dette som håndbog og opslagsværk af særdeles stor værdi for enhver geograf, fordi det giver et hurtigt, korrekt og up-to-date svar på de fleste spørgsmål, der vedrører Nordamerikas geografi.

Aage Aagesen.

Joseph B. R. Whitney: China: Area, Administration, and Nation Building. Research Paper 123, Departement of Geography, University of Chicago 1970. 198 s., 27 fig., 18 tabeller. 15 x 23 cm. 4 \$

Whitney har her foretaget en undersøgelse over Kinas skiftende administrative geografi fra de tidligste dynastier til idag. Formålet med undersøgelsen fremsættes først i sin helhed i sidste, resumerende og konkluderende kapitel, kap. VI: "Der er i denne undersøgelse tre større hovedtemaer, forskellige, men gensidigt forbundne: Problemet at omdanne Kina fra en overvejende kulturel enhed til en politisk enhed i det 20. årh., den rolle, som hiarkiet af territorialadministrative områder spiller i denne proces, og den virkning, som politiske og økonomiske udviklingsprocesser har haft på både størrelsen og antallet af niveauer i dette hierarki".

Kapitel I rummer en undersøgelse af nogle af de vigtigste modeller, som er blevet foreslået af politiske geografer og politologer for at beskrive forholdet mellem område, regering og integration af politiske samfund. Det drejer sig for

de politiske geografers vedkommende om Hartshorne (centrifugale og centripetale kræfter), Gottmann (ikonografi og cirkulation), Jones (politisk ide- beslutning- bevægelse- felt- politisk område) og for politologernes vedkommende om Deutsch (social mobilisering og assimilation), Easton (systemanalyse). På basis af omtalte forfatteres modelbegreber opbygger Whitney en generel systemmodel, som ifølge forfatteren "skal beskrive de komplekse interaktioner, som finder sted mellem politiske beslutningstagere, de territorial-administrative områder, som de skaber, og mellem begge disse og det totale miljø (p. 15). Den meget teoretiske og spidsfindige model finder kun ringe anvendelse i det følgende.

I kapitel II undersøges Kinas traditionelle rum-statssamfunds- struktur og dens ændringer i moderne tid, idet modelbegrebene fra kap. I bringes i anvendelse. Under overskriften "Modernisering og Kinas rum-statssamfund" behandles følgende punkter: rummets "sammentrækning" som følge af udviklingen af moderne kommunikation, befolkningens fordeling og afgrænsningen af funktionelt effektive områder, urbanisering og social, økonomisk og politisk interaktion, kinesiske byers indflydelsessfærer, skatteindtægters rumlige fordeling som indikator for variationer i det nationale rums værdi og de funktionelt effektive områders vækst. I kapitlets sidste del "Fra funktionelt til politisk effektive områder", beskrives tre elementer af den kommunistiske strategi, som forårsagede, at kommunisterne var nationalisterne overlegne m.h.t. at skabe politisk effektive områder: hsia fang (udsendelse af byfunktionærer til landet), kulturel og administrativ autonomi for minoriteterne og strategien at arbejde fra den rurale periferi ind mod bycentre (p.71). Under overskriften "Fra kulturel enhed til politisk enhed" i kap. VI opstiller Whitney i overensstemmelse med maoistisk, dialektisk tankegang og terminologi en række antagonistiske og ikke-antagonistiske modsigelser med både spatiale og sociologiske komponenter- så som kyst-bagland, land-by, industri-landbrug, centralisme-regionalisme, universalisme-lokalisme, marxistisk statside-borgerlig demokratisk statside- hvis heldige løsning var den vigtigste opgave, som Kinas regeringer stod og står over for i det 20. årh. med henblik på at udvikle en moderne nationalstat. I denne sammenhæng kommenteres kommunisternes forsøg på gennem "en række kataklysmiske omvæltninger", dvs det Store Spring og Kulturrevolutionen, på to årtier at fuldende en moderniseringsproces, som det tog århundreder at fuldende i Vesten og i det mindste et årh. i Japan (p.163).

I kap. III diskuteres de processer, som fører til vækst og tilbagegang af niveauer i hierarkiet af territorial-administrative områder. Meget af diskussionen vedrører spændingsområderne mellem regeringscentret og de konkurrerende magter i statens perifere dele. Centrets problem er at udtænke administrative enheder og underenheder, hvis størrelse bedst støtter dels anstrengelser for at mobilisere befolkningen socialt så vel som at opretholde kontrol.

I kap. IV udvikles en heuristisk model, som beskæftiger sig med nogle af de faktorer, som bestemmer de administrative områders størrelse og de måder, hvorpå de sandsynligvis vil ændre sig over tid. Modellen bygger på følgende præmisser: i Kina ville mængden af skatter, som skulle udskrives, være omvendt proportional med de hierarkiske og rumlige afstande fra den kejserlige myndigheds sæder, og det punkt, hvor marginale administrative omkostninger begyndte at overstige marginale indtægter, ville markere et hvilket som helst centers optimale kontrolspændvidde (p.92). Kapitlets hovedpunkt er fremsættelsen af intensiverings cyklen i administrativt rum. Denne rummer tre trin, som udvikles i takt med et områdes kolonisering og udvikling. I det tidlige trin

vil der findes relativt store enheder med sparsomme befolkninger og dårligt udviklede ressourcer. Intensiveringens andet trin er underinddelingen af eksisterende områder i takt med stigende befolkning og produktivitet. På et endnu senere udviklingstrin vil der, når der er sket fremskridt inden for teknologien, og når lokal regionalisme tillader det, finde en udstræknings fase sted i takt med omkostningskurvernes sænkning, og dette vil tillade et enkelt center at optimere profitten gennem områdets udvidelse på bekostning af mindre indbringende naboenheder (pp 109–110). I kapitlets slutning hævdes det, at det empirisk ser ud til, at befolkningstæthed er det bedste korrelat på størrelsen af administrative områder, især på hsien niveauet, idet den er determinerende faktor vedrørende både administrative omkostninger og indtægter.

Endelig rummer kap. V en mere detaljeret undersøgelse over størrelsen af, og ændringer i, administrative områder på forskellige niveauer af det territorial-administrative hierarki. Først gennemgås ændringer på provinsniveau, dernæst på sub-provins niveau enheder i Kuang-hsi provinsen anvendes som eksempel, og endelig hsien ændringer. Det hævdes, at gennem historien har det nederste niveau af det regelmæssige bureaukrati, dvs hsien'en været det mest stabile (p.141), mens de mellemliggende enheder (f. eks. chou, tao og fu) har karakteriseret den administrative struktur gennem lange tidsperioder, idet de udførte to værdifulde funktioner: 1. de reducerede den administrative afstand mellem provins og hsien hovedstæder og 2. de koordinerede aktiviteter mellem hsien regeringer for at løse militære, politiske og vandreguleringsproblemer, som overlappede disse mindre enheders grænser (p.131).

Den foreliggende bog er således et arbejde inden for den politiske geografi, hvor hovedemnet er de spatiale aspekter ved integration eller nations bygning, dvs det område inden for samfundsvidenskaberne, hvor den politiske geograf sandsynligvis kan levere sin mest frugtbare arbejdsindsats. Whitney's teoretiske bidrag til forståelse af den integrative proces er som omtalt ikke ganske originalt, idet det hovedsagelig bygger på kompilation af andres arbejder. Styrken i Whitney's arbejde ligger i at forfatteren gennem inddragelse af et meget omfattende kildemateriale og sekundære kilder forstår at kvantificere sine modeller. (Dette gælder dig ikke modellen i kap. I).

Kjeld A. Larsen

Yehuda Karmon: Israel, a regional geography. Wiley-Interscience, London etc. 1971. 345 s., ill., indlagt kort. 19 x 25 cm. 7,50 £

I alt væsentligt er dette en traditionel regionalgeografisk beskrivelse. Omtrent halvdelen af sidetallet er viet landet som helhed, dels de fysiske og historiske forudsætninger der er fælles for hele Palæstina, dels den samfundsmæssige udvikling i Israel siden 1948. Herunder omtales landbruget mest udførligt, og servicesektoren yderst sparsomt. I bogens anden halvdel gennemgås de enkelte egne i landet, og i et særligt afsnit beskrives den besatte Vestbred og Gazaområdet kortfattet.

Inden for sin genre er bogen imidlertid et fremragende arbejde, der vidner om at forfatteren, som er professor ved det hebræiske universitet i Jerusalem, både har et minutiøst kendskab til landet og evne til at skabe overblik. Han er også politisk så fair over for den arabiske part, som man kan forvente af nogen israeler. Der kan ikke være nogen tvivl om, at bogen i lang tid til udgøre standardværket om Israel, og dens høje pris — der vel tildels skyldes det luksuøse illustrationsudstyr — må derfor beklages.

Sven Illeris.

David M. Smith: Industrial Location. An Economic Geographical Analysis. John Wiley & Sons Ltd., New York, London m. m. 1971. 533 s., ill. 15,5 x 23 cm. 7,50 £

En moderne lærebog skal ikke præsentere færdig viden, men lære læseren, hvordan man skaffer, behandler og tolker den viden, man ønsker, samt påpege de hensyn, der skal iagttages under arbejdet og de muligheder og faldgruber, der ligger i tolkning og generalisering. Disse krav er mønsterværdigt opfyldt i denne lære- og håndbog, hvor vægten er lagt på analyser og ikke på beskrivelse. Den refererer og bygger på eksisterende industrigeografiske undersøgelser foretaget af forskere af forskellig nationalitet og har samtidig den videnskabelige håndbogs fortrin, idet den samler, vurderer og fremlægger resultaterne pædagogisk.

Emnet kan behandles under 2 synsvinkler: systematisk, d. v. s. branchemæssigt, og regionalt, d. v. s. områdets industrielle sammensætning. Det understreges, at et lokaliseringmønster er et produkt af et stort antal individuelle beslutninger, hvorfor der lægges vægt på disse processer især i de teoretiske afsnit. Mikroteoretiske undersøgelser anføres som vejen til forståelse af det store mønster. Brug og misbrug af modelbegrebet behandles, og det påpeges, at studiet af industrilokalisering oftest har været deduceret ud fra økonomiske postulater.

Diskussionen om hvorvidt kulturgeografi er en videnskab, der kan formulere love eller principper for rumlige fordelinger, eller dens arbejdsfelt er at beskrive enkeltfænomener og forklare dem, sættes fornuftigt på plads. Individualitet betyder ikke, at intet er fælles med andre individer, blot at ikke alt er fælles. Geografien må arbejde ud fra den antagelse, at generelle om end komplicerede love eksisterer, og dens opgave er at opdage dem.

Ruth Helkiær Jensen.

Peter Lewis & Philip N. Jones: The Humberside Region. David & Charles: Newton Abbot 1970. 235 s., med 35 tekstfigurer og 31 andre illustrationer. 16 x 25,5 cm 95 sek.

Denne nyeste publikation i serien: Industrial Britain, behandler den økonomiske region, der har sit centrum i Hull og sin hovedakse langs Humberfloden. De to forfattere er begge geografer, knyttet til universitetet i Hull, og har haft et stort og detaljeret statistisk og andet upubliceret materiale til deres rådighed til en analyse af Humberregionens økonomiske struktur. Resultatet af denne indsats må siges på alle måder at være godt og lærerigt.

Efter en diskussion af regionen som sådan, hvori såvel de fysiske ressourcer som befolkningsstrukturen og dynamikken i denne er analytisk behandlet, centrerer skildringen sig om den økonomiske-regionale struktur. Til belysning heraf er i rigt mål anvendt moderne regionaliseringsmetoder. Lokalisationskvotienten og kumulative fordelinger bruges til bedømmelse af specialiseringsgraden i områdets enkeltregioner i relation til de nationale forhold. Forf. kommer her bl. a. til det resultat, at der eksisterer en "rimelig god" balance mellem forskellige brancher, idet hverken de traditionelle nedgangsindustrier eller vækstindustrierne i væsentlig grad har betydning for arbejdskraftsituationen. Således er brancher som tekstil og beklædning kun repræsenteret i minimal grad. I fortsættelsen af denne analyse behandler kapitel 4 industritørrelser og -grupperinger. Der er her lagt vægt på at sondre mellem industrierne med hensyn til den vægt, hvormed råstoffer + energi, lønninger og transportudgifter hver især bidrager til produktets værdiforøgelse, og endvidere er industrierne

delt op på basis af virksomhedernes udgangsprodukt: om der er tale om råstofoparbejdning, anvendelse af halvfabrikata, eller om man benytter andre virksomheders produkter. På samme måde tager man i klassifikationen hensyn til typen af afsætningsled: om varen overtages af andre virksomheder til videre forarbejdning, evt. i flere led, eller om produktet går direkte til forbrugeren. Sådanne input-output analyser har stor betydning for opfattelsen af regionens kontakter med omverdenen og dermed for dens indplacering i det nationale og internationale samkvem.

Tilslidst forsøger forf. at sige noget om Humberside regionens muligheder for økonomisk ekspansion, idet man benytter sig af en vægtning af fordele og ulemper ved regionens kommunikationsfaciliteter med omverdenen, ved de lokale ekspansionsmuligheder og ved arbejdskraftudbudet.

Viggo Hansen

J.McN. Dodgson: The Place-Names of Cheshire. Part II. The Place-Names of Bocklow Hundred and Northwich Hundred. Cambridge University Press 1970. 329 s., 14 x 22 cm. 90 sh.-Part III. The Place-Names of Nantwich Hundred and Eddisbury Hundred. Cambridge University press 1971. 329 s., 14 x 22 cm. 6 £ (English Place-Name Society, Volumes XLV & XLVI).

Stednavneudvalget i disse dele af Cheshire er overordentlig righoldigt, idet der er reminiscenser af såvel romerske, angelsaksiske, normanniske som vikingetidens bosættelser, foruden at Vol.XLVI også har visse gamle, walisiske minder i navngivningen. For navne- og sprogforskere har disse bind givet stor interesse, hvorimod man som historisk geograf først med rimelighed kan udtale sig om de to bind, når slutbindet, indeholdende analyser og konklusioner, foreligger.

Viggo Hansen

A.H. Shorter, W.L.D. Ravenhill, K.J. Gregory: Southwest England. (Regions of the British Isles.) Thomas Nelson and Sons, London 1969. 340 s. + 55 fotos, 95 fig. 1 kort 16 x 24,5 cm 5 gns.

Det er en gruppe geografer fra Exeter universitet, der er ansvarlige for dette bind om Sydvestengland, måske den mest fascinerende del af England, og man bliver ikke mindre begejstret for denne landsdel ved at læse, hvad der er kommet ud af forfatterne fælles anstrengelser. Det er et tiltalende træk ved dette bind, at behandlingen af underregioner er henlagt til de sidste 6 kapitler, hvorved den tematiske behandling bliver mere klar og overskuelig. Det kan ikke undgås, at den bebyggelseshistoriske og kulturlandskabsmæssige udvikling har fået en særlig fremtrædende plads, eftersom man her har en rigdom af arkæologiske levn og et væld af forskningsresultater at bygge på. Overalt er skildringerne dog ført frem til nutiden, hvorved man danner sig et dybt indtryk af kontinuiteten i udviklingen. Når anmelderen i forvejen er bekendt med regionens attraktive egenskaber og yderligere stimuleres af denne skildring, kan det nok undre en, at der ikke i tilstrækkelig grad er gjort opmærksom på, at turistindtægterne, når det kommer til stykket, vel er egnens vigtigste indtægtskilde. Turismen (the holiday industry) behandles således på kun 21/2 side.

Viggo Hansen

Chauncy D. Harris: Cities of the Soviet Union. Studies in Their Functions, Size, Density, and Growth. Association of American Geographers Monograph Series 5. Rand Mc Nally & Company, Chicago 1970. XXVIII/484 s., 96 fig., 34 tabeller, 14,5 x 22 cm. 9,95

Dette værk er interessant ikke blot set fra et rent bygeografisk synspunkt, men også fra et mere alment kulturgeografisk. Det omfatter en geografisk analyse af så at sige enhver side af de sovjetiske byers problemer: det geografiske milieu, hvori de er opstået og udviklet, baggrunden for deres vækst og specialisering, deres indbyrdes funktionsdeling og konkurrence, deres oplandsproblemer, og ikke mindst de befolkningsgeografiske, bebyggelsesgeografiske og økonomisk geografiske virkninger, urbaniseringen har fået. Forfatteren er en af de få US-amerikanske geografer, der har specialiseret sig i Sovjetunionens geografi. Nogen, der er udgivet af Association of American Geographers, berører et emne, om hvilket der kun foreligger lidt litteratur på vestlige sprog, og må alene derfor anses for nødvendig at kende for enhver, der beskæftiger sig med Sovjetunionens kulturgeografi.

Aage Aagesen.

Marion Clawson, Hans H. Landsberg & Lyle T. Alexander: The Agricultural Potential of the Middle East. American Elsevier Publishing Company, Inc., New York 1971. 315 s., 23 diagrammer og kurver, 2 kort, 77 tabeller. 22 x 28,5 cm. 81 Dfl. (ca. 22,50 \$).

Denne bog er udkommet i serien "The Middle East, Economic and Political Problems and Prospects", i hvilken der tidligere er kommet en publikation om olien i Mellemøsten, mens tre andre bind (om politik og befolkningsforhold) er under udarbejdelse. Forfatterne til denne bog er alle ledende personer inden for land use og soil survey i Washington D.C.

Bogen beskæftiger sig først med de naturgivne betingelser for landbruget: klima, jordbundstyper og vandressourcer, og tager derefter landbrugsproduktionens øjeblikkelige stilling op til undersøgelse, herunder også anvendelsen af maskiner, kunstgødning og insektmidler m. m. i landbruget. Størrelsen og arten af landbrugsenheder, arbejdskraftsproblemerne, produktionens afsætning er andre emner, der behandles. Bogens sidste hoveddel belyser de ikke udnyttede produktionsmuligheder under anvendelse af de fra USA kendte metoder for vanding, dræning, afsaltning af vand, gødning, maskinel udrustning osv. Den undersøgte region omfatter Ægypten, Israel, Jordan, Syrien, Libanon og Iraq. Der er et stort antal tabeller o. a., der skal dokumentere forfatterernes konklusion: at det vil være muligt at tredoble landbrugsproduktionen i området i løbet af en generation ved anvendelse af de foreslåede metoder.

At bogen har ret i sit grundlæggende syn på Mellemøstens landbrug, er der vel ikke megen tvivl om, men vi europæere vil vel ofte være lidt skeptiske over for de noget bastante og delvis noget fremfusende prognoser og planer, som forskere nu og da fremsætter. Hvordan kan disse planer forenes med de pågældende landes kultur? Og hvor meget vil de slå i stykker? Arabisk livssyn og mentalitet er i hvert fald såre langt fra den ensretning og amerikanisering, som de her fremsatte planer tilstræber. Det er farligt og direkte en fejl kun at tage mennesket med ind i billedet som et arbejdsredskab.

Aage Aagesen

W.B. Fischer: The Middle East. A Physical, Social, and Regional Geography. (6ht ed.). Methuen & Co., London 1971. 571 s., 133 kort og diagrammer. 16 x 24 cm. 6 £

Det foreliggende værk af professor Fischer fra University of Durham er ganske vist bogens sjette udgave (1. udgave 1950), men er faktisk så fuldstændig omarbejdet, at det vil være berettiget at bedømme det som et nyt arbejde. Selve bogens ramme og disposition er nok i alt væsentligt bevaret, men de demografiske, økonomiske, sociale og politiske ændringer, der har fundet sted i Mellemøsten siden 1950, har nødvendiggjort en gennemgribende nyvurdering af forholdene.

Bogens første hovedafsnit behandler Mellemøstens fysiske geografi, medens andet afsnit giver et ajourført billede af storregionens befolkningsproblemer og de økonomiske og sociale forhold, herunder også problemerne omkring Israel og omkring olieforekomsterne. Sidste hovedafsnit er regionalt. Af meget stor værdi er de mange kort, kortskitser og diagrammer, der ledsager teksten, de uddyber og supplerer tekstens indhold på en sådan måde og med et så stort indhold af geografiske facts, at de faktisk forøger bogens faglige værdi meget betydeligt. Bogen slutter med en fortegnelse over anvendte termer, en bibliografi og et index.

Det er en værdifuld bog, der allerede er godt indarbejdet til geografiske studier, og som ved denne nyredigering har fået et ekstra plus. *Aage Aagesen*

R.J. Harrison Church: West Africa A Study of the Environment and of Man's Use of it. 6. udg. Longmans, London 1968 xxx/543 s., 89 kort og diagrammer i teksten, 114 illustrationer på dekrideret papir. 14 x 22,5 cm. 60 sh.

Denne håndbog i landene mellem Atlanterhavet og Sahara (indbefattet Mauretanien og øerne i Guinea Bugten) er et bind i den af professor Beaver udgivne serie "Geographies for Advanced Study". 1ste udgave blev anmeldt i dette tidsskrifts 57. bd. (1958) s. 143, og der kan stadig henvises til denne anmeldelse. Forfatteren har – uden at bogens sidetal er forøget – gennem talrige omarbejdnings af teksten ført dens oplysninger frem til 1967/68. Kort er omtegnet og ført up to date eller erstattet af ny, f. eks. et kort s. 502 over Nigerias olielejer og elektricitetsnet. En tabel s. 178 giver de nyeste tal for landenes befolkning og befolkningstilvækst.

Det kan diskuteres, hvor meget en håndbog af denne art skal berøre politiske og finansielle tilstande. Forfatteren lægger med rette hovedvægten på de grundlæggende fakta. Om Nigeria siges s. 444, at det 1967 blev delt i 12 stater, og at Biafra trådte ud af statsforbundet. Det var vist det solideste man, da bogen blev skrevet, kunne sige om landet. Mindre heldigt virker en oplysning om portugisisk Guinea. Afsnittet er bygget på stof leveret af en portugisisk geograf og indeholder mange gode oplysninger. Men s. 273 står: "The interior was only pacified in 1912". Omtrent samtidig med bogens udgivelse kunne man i "The Economist" (27/4 1968, s. 21) læse følgende om landet: "Governor-General Arnaldo Schultz only actually controls Bissau and Bolamo islands, the little Bissagos isles, two fading patches on the colony's northern shore and a swathe of Fula territory". Nu skal det indrømmes, at det i øjeblikket kan være vanskeligt at skrive om et afrikansk land uden at fornærme en eller anden part. Men mon professor Harrison Church dog ikke her har været for hensynsfuld mod portugiserne.

Trods en sådan skønhedsplet må bogen anses for et af de bedste oversigtsværker, vi i øjeblikket har angående Vest-Afrika. *C. G. Feilberg.*

J.O. Muller: Probleme der Auftrags-Rinderhaltung durch Fulbe-Hirten (Peul) in Westafrika. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1967. XII/ 124 s., 2 kort i stregliche. 15.5 x 23 cm. 19,50 DM.

Denne lille bog er nr. 14 i en serie Afrika-Studier, som udgives af "Ifo-Institut für Wirtschaftsforschung, München". Den tager en meget vigtig side af landbrugets udvikling i Vest-Afrika op til behandling. Det har været en oplagt opgave for dem, der beskæftiger sig med dette emne, at søge at få hold af hornkvæg integreret i det fremherskende plantebrug, så man derved kunne skaffe befolkningen tilstrækkeligt med kød og mælk samt gødning til markerne. Især har man beskæftiget sig med nagana-sygdommen, der bredes mellem kvæget gennem tsetsefluen. Forfatteren er sociolog og har taget en helt anden side af sagen op, nemlig hvorledes den indfødte befolkning forholder sig overfor kvægavl.

Han har undersøgt forholdene i flere områder i Togo og særlig koncentreret sig om folk af Ewestammen på Plateau de Dayes (700 m. o. h.) i den sydvestlige del af landet. Trods begrænset tid har han foretaget interviews (gennem tolk) af 10 landbrugere, foruden landbrugselever m. fl. og kontrolleret de indvundne oplysninger gennem samtaler med talrige stedkendte personer. Forholdene i landsbyer i Midt- og Nord-Togo er også undersøgt. Ewe-bønder, der holder kvæg, betror dets pasning til de nomadiske Fulber (Peul, Fulani), der har indført hornkvæg i området. Der oprettes en kontrakt mellem Ewe-bonden og Fulbe-hyrden angående: 1) Betaling til hyrden, 2) ejendomsretten til tillægget, 3) ansvaret for eventuel markskade. Forfatteren giver et alsidigt billede af alle de vanskeligheder, der opstår, når to folk af forskellig race, sprog og erhvervskultur skal arbejde sammen, og når et folk, der ikke kender til kvægavl, skal indføres i denne. Dette er blot en antydning af bogens indhold. Den anbefales på det bedste til alle, der er interesserede i udviklingsproblemer i Afrika.

C. G. Feilberg.

Regionplanlægning 1970—1985. 1: Forudsætninger. 2: Regionplanforslag.

Egnsplanrådet, København 1971. 167 s. og 63 s., talr. ill., fotogr. og kort. 26 x 30 cm. 30 kr. pr. bd.

Egnsplanrådet, der oprettedes i 1967 som et frivilligt samarbejdsorgan af hovedstadsregionens amter og kommuner og ansatte et betydeligt antal planlæggere i sin "planlægningsafdeling", har i slutningen af 1971 udsendt et regionplanforslag; efter at have modtaget offentlighedens og de implicerede parters bemærkninger hertil er det tanken, at rådet skal vedtage en endelig regionplan som afløser af 1. etapeplanen fra 1963.

Kort forinden udsendte planlægningsafdelingen et bind om forudsætningerne. Heri er nedfældet resultaterne af de omfattende forundersøgelser, som afdelingen har udført, og hvorved der er tilvejebragt et solidere grundlag, end nogen anden fysisk plan i Danmark hidtil har kunnet baseres på. Bindet rummer bl. a. afsnit om regionens internationale og nationale rolle, vurderinger af de eksisterende byområder og landskabet, beregninger over befolkningsudvikling, boligforsyning, fritidsbosætning, erhvervsudvikling og arealbehov til de forskellige anvendelser, samt afsnit om trafik, tekniske forsyninger og forurening.

Alle disse afsnit er overdådigt illustreret og vil være af største interesse for geografer som kilde til viden om regionens struktur. Fremstillingen er søgt gjort så tilgængelig for ikke-fagfolk, at den f. eks. også skulle kunne bruges i

gymnaseundervisning. Der er valgt en fremstillingsform, hvor hver enkelt delemne er behandlet med tekst og illustrationer på et opslag. Denne faste ramme har bevirket, at nogle spørgsmål er behandlet bredt og næsten lyrisk, mens andre føles så sammenpressede, at stoffet bliver ret vanskeligt tilgængeligt. F. eks. er det en skam, at der ikke er gjort lidt mere udførligt rede for den omfattende viden, som er indhøstet ved afdelingens store erhvervsundersøgelse.

I bind 2 følger så begrundelse for regionplanforslagets hovedstruktur (overordnet trafik- og centerstruktur) og placeringen af de ny byvækstområder. M. h. t. placeringen af de ny byvækstområder vælges fire næsten identiske fordelinger. Derimod fremlægges der fire alternative principper for den detaljerede udformning af bygningen i byvækstområderne.

Bindene vil også være egnede til studium af de politiske beslutningsprocesser, der ligger bag den fysiske planlægning og dermed bag udformningen af vort lands fremtidige kulturgeografi. Men det er klart, at en kritisk nærlæsning vil være nødvendig for en sådan analyse, der bl. a. må omfatte "saglige" formuleringers implicite indhold af generelle værdidomme såvel som håndfaste politiske kompromis'er.

Sven Illeris..

Indgået til redaktionen:

Friderun Fuchs: Studien zur Karst- und Glazialmorphologie in der Monte-Cavallo-Gruppe/Venezianische Voralpen. Frankfurter Geographische Hefte 47, Frankfurt 1970. 113 s., 7 fig. i teksten, 16 fotogr., 5 kort. 15×21 cm.

P. Foxton: On *Ihleia Magalhanica* (Apstein) (Tunicata: Salpidae) and *Ihleia Racovitzae* (van Beneden). Discovery Reports, Vol. XXXV, pp. 179-198, ill. Cambridge University Press 1971. 23×31 cm. 36 sh.

Klaus Wolf: Geschäftszentren. Nutzung und Intensität als Mass städtischer Grössenordnung. Rhein-Mainische Forschungen, H.72. W. Kramer, Frankfurt am Main 1971. 250 s., 164 fig., 15 tabeller. 14,5×21 cm. 14 DM.

M. Schramm: Das Industriegebiet Frankfurt am Main-Ost. Entwicklung und Strukturanalyse. Rhein-Mainische Forschungen, H.73. W. Kramer, Frankfurt am Main 1971. 253 s., 33 fig., 62 tabeller, 7 fotos. 15×21 cm. 12,80 DM.

Peter Moll: Das lothringische Kohlenrevier. Eine geographische Untersuchung seiner Struktur, Probleme und Entwicklungstendenzen. Stuttgarter Geographische Studien, Band 76, Stuttgart 1970. 145 s., 35 fig., 25 tabeller og 15 pl. 16×24 cm. 32 DM.

Hans W:son Ahlmann (hovedred.): Allmän världsgeografi. Asien. Sovjetunionen, Östasien, Sydasiien. Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm 1971. 433 s., talr. fotos, fig. og kortskitser. 14×21 cm. Cirkapris 62 sv. kr.

- Hallesches Jahrbuch für Mitteldeutsche Erdgeschichte.** Hrsg. Matthes/Hohl. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1969–70. 16,5×24 cm.
 Band 9, 1967: 164 s. med 36 fig., 4 udslagstavler og 14 pl. 16 M.
 Band 10, 1968: 123 s. med 17 fig., 1 udslagstavle og 18 pl. 16 M.
- Geophysik und Geologie.** Beiträge zur Synthese zweier Wissenschaften.
 Hrsg. R. Lauterbach. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig. 18,5×27 cm.
 Folge 13, 1968: 98 s., 91 fig. 18 M.
 Folge 14, 1969: 96 s., 82 fig. 18 M.
 Folge 15, 1970: 87 s., 64 fig. og 1 udslagstavle. 18 M.
- Schriftenreihe des Institutes für Städtebau, Raumplanung und Raumordnung.**
 Heft 15 & 17, Wien 1971. Kommission: Springer Verlag. 21×30 cm.
 H. 15: Friedrich Fischer: Die Grünflächenpolitik Wiens bis zum Ende des Ersten Weltkrieges. 79 s., 22 kort.
 H. 17: Renate Schweitzer: Österreichische Bibliographie für Städtebau und Raumplanung 1850–1918. 63 s.
- E. Meynen (ed.): Orbis Geographicus 1868/1972.** Part 1. Societies, Institutes, Agencies. Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden 1970. 361 s. 12×17 cm. 36 DM.
- Walter Grossmann: Vermessungskunde I & II.** Sammlung Göschen. Walter de Gruyter & Co., Berlin, New York 1971–72. 12×18 cm. 7,80 DM pr. bd.
 I: Stückvermessung und Nivellieren. 14. udv. udg. 167 s., 132 fig.
 II: Horizontalaufnahmen und ebene Rechnungen. 11. udv. udg. 175 s., 109 fig.
- K. K. Markow: Einführung in die allgemeine physische Geographie.** Hermann Haack, Gotha/Leipzig 1971. 164 s., 31 fig., 1 udslagstavle, 13 tabeller. 15×21,5 cm. 19,80 M.
- F. C. Phillips: The Use of Stereographic Projection in Structural Geology.** 3. ed. Edward Arnold, London 1971. 90 s., 91 fig. 14×22 cm. 2,20 £ (Paper 1,10 £).
- Wirtschafts- und Kulturräume der ausereuropäischen Welt.** Festschrift für Albert Kolb. (Hamburger Geographische Studien, Heft 24). Walter de Gruyter & Co., Hamburg 1971. 373 s., ill. 17×24 cm. 28 DM.
- Research Papers.** Department of Geography, University of Chicago. 15×23 cm. 4,50 \$ each.
- No. 115, 1969: I. Burton, R. Kates & R. Snead: The Human Ecology of Coastal Flood Hazard in Megalopolis. 196 s., 51 fig., 47 tabeller.
- No. 116, 1969: R. A. Murdie: Factorial Ecology of Metropolitan Toronto 1951–1961. An Essay on the Social Geography of the City. 212 s., 29 fig., 41 tabeller.
- No. 117, 1969: Shue Tuck Wong: Perception of Choice and Factors Affecting Industrial Water Supply Decisions in Northeastern Illinois. 93 s., 38 tabeller, 2 fig.
- No. 119, 1969: L. Dienes: Locational Factors and Locational Developments in The Soviet Chemical Industry. 262 s., 26 fig. 40 tabeller.
- No. 122, 1969: A. O. Lind: Coastal Landforms of Cat Island, Bahamas. A Study of Holocene Accretionary Topography and Sea-Level Change. 156 s., 74 fig., 11 tabeller.
- No. 127, 1970: P. G. Goheen: Victorian Toronto, 1850 to 1900: Pattern and Process of Growth. 278 s., 52 fig., 45 tabeller.

-
- No. 129, 1970: D. R. Meyer: Spatial Variation of Black Urban Households. 127 s., 17 fig., 46 tabeller.
- No. 131, 1971: Elaine M. Neils: Reservation to City. Indian Migration and Federal Relocation. 198 s., 26 fig., 36 tabeller.
- No. 132, 1971: N. T. Moline: Mobility and the Small Town, 1900–1930: Transportation Change in Oregon, Illinois. 169 s., 19 fig., 13 tabeller.
- No. 134, 1971: Gerald F. Pyle: Heart Disease, Cancer and Stroke in Chicago. A Geographical Analysis with Facilities, Plans for 1980. XXI/292 s., 69 fig., 45 tabeller.
- No. 137, 1971: Chauncy D. Harris: Annotated World List of Selected Current Geographical Serials in English, French, and German. 3rd Ed. Expanded and Revised. 77 s.